

ARAŞTIRMA MAKALESİ | RESEARCH ARTICLE

TÜRK KADINININ SİYASİ KAZANIMLARININ TÜRK SÖZÜ VE YENİ
ADANA GAZETESİNE YANSIMALARI

Ebru GÜHER

Doç.Dr., Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi,
Tarih Bölümü,

ebrugur@osmaniye.edu.tr

0000-0003-1621-4276

Gizem KOCAKILIÇ

Tarih Bilim Uzmanı,

gizemkocakilic@gmail.com

0000-0002-1543-8916

Atıf / Citation: Güher, E., & Kocakılıç, G. (2024). Türk kadınının siyasi kazanımlarının Türk sözü ve yeni Adana gazetesine yansımaları. *İnönü Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, (İNİJOSS), 13(2), 682-697.

<https://doi.org/10.54282/inijoss.1516296>

Öz

19. yüzyıldan itibaren özellikle batı ile yoğunlaşan ilişkiler neticesinde kadının statüsü tartışır hale gelmiştir. Tarihin her döneminde erkeğiyle beraber omuz omuz mücadele eden Türk kadını; çalışkanlığı, cesareti, fedakârlığı ve sayısız vasıfları ile kendini göstermiştir. Türk kadını Cumhuriyet kurulduktan sonra kendisine düşen vazifeyi ve misyonu devam ettirmiştir. Cumhuriyet'in ilan edilmesinden sonra toplumsal değişim ve dönüşümün temelleri her alanda atılmaya başlanmıştır. Türk inkılabının yerleşmesinde önemli katkıları olan Türk kadını önemli kazanımlar elde etmiştir. Türkiye'de kadınlar çıkarılan yasalar neticesinde 1930 yılında belediye seçimlerine katılma, 1933 yılında köylerde muhtar seçme ve seçilme ve 5 Aralık 1934 tarihinde de milletvekili seçme ve seçilme hakkına sahip olmuşlardır. Türk kadınına verilen bu haklar Mustafa Kemal Atatürk liderliğindeki cumhuriyetin kadınlara verdiği değer en önemli göstergelerinden biridir. Geçmişten günümüze basın toplumların hayatında önemli bir konumda yer almıştır. Gazeteler dönemin canlı tanıkları olarak kamuoyunu aydınlattığından tarihi kaynak olarak vazgeçilmez değerdedir. Bu çalışma, Türk kadınına verilen siyasi haklar çerçevesinde Adana basınının süreçte nasıl ve ne şekilde tanıklık ettiğini kronolojik olarak ortaya koymayı amaçlamıştır.

Anahtar Kelimeler: Kadın, Seçme ve Seçilme Hakkı, Cumhuriyet, Yeni Adana Gazetesi, Türk Sözü Gazetesi

REFLECTIONS OF TURKISH WOMEN'S POLITICAL GAINS ON THE TÜRK SÖZÜ AND YENİ ADANA NEWSPAPER

Abstract

Since the 19th century, especially as a result of intensified relations with the West, the status of women has been discussed. Turkish women, who have fought shoulder to shoulder with their men in every period of history, have shown themselves with their hard work, courage, sacrifice and numerous qualities. Turkish women continued their duty and mission after the establishment of the Republic. After the proclamation of the Republic, the foundations of social change and transformation began to be laid in every field. Turkish women, who have made significant contributions to the establishment of the Turkish Revolution, have made significant gains. As a result of the laws enacted, women in Turkey had the right to participate in municipal elections in 1930, to elect and be elected as headmen in villages in 1933 and to elect and be elected as deputies on 5 December 1934. These rights granted to Turkish women are one of the most important indicators of the value given to women by the republic led by Mustafa Kemal Atatürk. From past to present, the press has played an important role in the lives of societies. Newspapers are indispensable as historical sources since they reflect public opinion as living witnesses of the period. In this study, it will be tried to reveal how the right to elect and be elected as a member of parliament, which was a turning point for Turkish women, was reflected in Turkey through the eyes of the Adana press by adhering to the chronological process.

Keywords: Women, Right to Vote and Election, Republic, Yeni Adana Newspaper, Türk Sözü Newspaper

GİRİŞ

Dünyada kadının toplumdaki statüsü ile ilgili tartışmalar tarihin en eski dönemlerine kadar uzanmaktadır. Batı'da kadın hakları mücadelesi, 18. yüzyılın sonları ve 19. yüzyılın başlarında eğitim, mülkiyet başta olmak üzere temel haklara erişimi konusunda farkındalık yaratma dönemi olmuştur. Eski Türklerde ise kadının durumunun başka toplumlara nazaran iyi bir konumda olduğu söylenebilir (Sarıkoyuncu, 1999:115; Kurnaz,1991: 12). Eski Türk toplumlarında kadınlar hem sosyal hem de siyasi anlamda önemli bir role sahipti. Aile içinde saygı gören bir konumda olmanın yanı sıra, toplumsal hayatın birçok alanında da etkili görevler almışlardır. Erkeklerle eşit bir statüde kabul edilen kadınlar, devlet yönetiminde söz sahibi olup, önemli kararlara katılmış ve diplomatik görevler üstlenmişlerdir (Açıl, 2016:65-66).

İslamiyet öncesi dönemdeki Türk toplumunda göçebe yaşam tarzının verdiği özgürlük, yaşam şartlarının sağlamış olduğu rahatlık gibi faktörlere bağlı olarak kadın toplumda aktif bir rol üstlenerek milli kültürün bir parçası olarak görülmüştür (Gökalp, 2018:180-182; Göksel, 1998: 406). Kafesoğlu'na göre İslam-Doğu dünyasında Türklerin getirdiği yeniliklerin başında kadınlara devlet görevlerinde rol verilmesi yatmaktadır. Bu hak, siyasi ve idari anlamda değeri olan önemli bir yenilik olarak görülmektedir (Kafesoğlu,1998:401). Ögel ise kadınların çok önemli rollerini vurgulamakta otorite ve sosyal haklarından dolayı diğer toplumlardan ayrı tutmaktadır (Ögel, 1998:250). Türk tarihinde önemli bir kaynak olarak görülen efsane ve destanlarda kadınlar konusunda önemli detaylar verilmekte, kadınların kıymetinden bahsedilmektedir. Örneğin kahramanların annesi veya eşleri ilahi ışık olarak tasvir edilmekte, inanç açısından kadın Tanrı'ya daha yakın olarak görülmekteydi. Umay simgesi de kadına verilen önem açısından önemlidir. Örneğin Tonyukuk Yazıtları'nda bu simge Göktürkleri kurtaran bir ilahe olarak telakki edilmekteydi (Tellioglu, 2016 :213-214).

Eski Türk toplumlarında önemli bir mevki ve siyasal haklar kazanan kadınlar; Karahanlı, Selçuklu ve Osmanlı döneminde kısmen bu pozisyonlarını devam ettirebilmişlerdir. Kadının

toplumdaki konumunun değişiklik arz etmesinde İslamiyet'in kabulünün yanı sıra Arap, İran ve Bizans gibi farklı toplumların kültürel özelliklerinden etkilenmesi önemli bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır (Duran, 2018:416; Kaçar, 2020: 1; Kurnaz, 1991:12-13).

Türk kadınları süreç içerisinde hem ekonomik hem de eğitim anlamında yeterli bilince ulaştıkça, hakları konusunda mücadele ederek siyasal anlamda seslerinin yükseldiği bir politik evreye ulaşmaya çalışmışlardır (Kaçar,2020:1). Bu dönemlerde kadınların eğitim, siyasi, aile hayatı ve toplumsal rolleri bağlamında haklarını savunma çabaları için yükselttikleri ses; gazete ve dergiler sayesinde geniş kitlelere ulaşabilmiştir. Yaptığımız bu çalışmanın amacı Cumhuriyet sonrası kadınların hak kazanmaları ve toplumsal rollerini genişletmeye yönelik çabaların Adana basınıının önemli kaynaklarından olan Yeni Adana ve Türk Sözü gazetelerine nasıl yansıtıldığıdır.

1. Türk Kadınına Verilen Milletvekilliği Seçme ve Seçilme Hakkı Öncesindeki Gelişmelere Kısa Bir Bakış

Osmanlı Devleti'nde 17. yüzyılda konuşulmaya başlanan kadın ve hakları konusu ilerleyen süreçlerde somut olarak çeşitli uygulamalarla kendini hissettirmeye başlamıştır. Özellikle batı eksenli yeni fikirlerin yayılmasında etkili olan Tanzimat Fermanı'nda eğitim alanında yapılan değişikliklerle kadınlar kamusal alanda yer almaya başlayıp yeni hakların verilmesi gündeme gelirken aynı zamanda İslami ve modernleşme eksenli fikirler de korunmuştu (Kartal :40). Siyasal hakları konusunda Tanzimatla başlatılan değişiklikleri yeterli görmeyen kadınlar, II. Meşrutiyetle birlikte cemiyet ve dernekler etrafında örgütlenerek kadın hareketinin öncüleri olmuşlardır (Konan, 2011:162-164; Göksel,1998:407-411).

Kadınların haklı taleplerinin desteklenip duyurulmasında basının çok önemli rolü olmuş (Kurt, 2015: 1074); II. Meşrutiyet Dönemi'nde yayımlanan pek çok gazete ve dergilerde çeşitli konulardaki düşüncelerini dile getirmek amacıyla yazılar yazmışlardır. Siyasal anlamda birtakım girişimleri olan kadınlar, 1908'de parlamentoda dinleyici olarak yer almışlardır (Kurnaz :47).

Kadınların toplumda eşit yurttaş olarak varolabilmesi amacıyla Avrupa'da başlayan ve dünyaya yayılan oy hakkı mücadelesinde 1. Dünya Savaşı önemli bir mihenk taşı oluşturmaktadır. Bu dönemde kadınların gerek cephede gerekse cephe gerisinde üretime katkıları fazla olmuş ve çeşitli kamusal görevlerde bulunmuşlardır (Doğru, 2023: 259-260).

Ulus-devlet inşa etmede ve modernleşme sürecinde etkin rol almak isteyen kadınlara Cumhuriyet ile birlikte başlatılan reform hareketlerinde kadınların mevcut konumlarında, sosyal ve siyasal alanlarda önemli ayrıcalıkları beraberinde getirirken bu doğrultuda atılan en önemli adım yasal eşitliğin sağlanmasıydı (Toprak, 1994:6; İşat, 2006: 16; Kartal, 2008: 226). Bu dönemde örgütlenme sürecinin hız kazanmasıyla birlikte kadınların toplumda ve siyasette var olma çabaları, başlattıkları hareket için uygun zemini oluşturmuştur. Kadınlar yasalar önünde eşit yer alabilmek için 1923 Haziran ayında Kadınlar Halk Fırkası ismiyle siyasal bir teşekkülün zeminini atmışlardır. Nezihe Muhiddin önderliğinde kurulan partinin başlıca yöneticileri Nimet Remide, Latife Bekir, Şukufe Nihal, Matlube Ömer, Nesime İbrahim gibi isimlerdi. (Toprak, 1994: 6-9; İşat, 2006:16). Kuruluş aşaması başarısızlığa uğrayan ve Ankara'dan onay alamayan fırka, Türk Kadınlar Birliği adı altında 7 Şubat 1924 tarihinde dernekleşerek mücadelelerini bu

platformda devam ettirmiştir. Cumhuriyet rejiminin her daim savunucusu olduğunu vurgulayan derneğin amacı, kadınları toplumsal alanlarda en yüksek seviyelere ulaştırmak olarak açıklanmaktaydı. Kadınlara siyasal hakların verilmesi mevzusu 1927 yılında Türk Kadınlar Birliği tarafından yeniden dile getirilmiş olmasına rağmen sonuçsuz kalmıştır (Zihnioğlu, 2003: 150-185; Özdemir, 2014: 178).

Türk kadınına güvenen ve onların önemini çok iyi bilen, çağının ilerisinde vizyona sahip olan Atatürk'e göre Türk kadını her alanda erkeklerle eşit olmalı ve çağdaş medeniyet seviyesinin üzerine çıkmalıydı. Bu doğrultuda Atatürk'ün öngördüğü yeni sistemde ve ideolojik yapılanmada kadının hak ettiği konumu hayata geçirmeye yönelik birtakım adımlar atılmıştır. Toplumun en küçük birimi olan ailede başlayan kadına yönelik düzenlemeler; eğitim, sosyal, kültürel ve pek çok alanda kendini göstermiş; böylelikle Türk kadınının konumu güçlenmeye başlamıştır (Kurnaz, 1991:125-126; Bozkır, 2000: 99-100). Bu anlamda "yeni, kapsayıcı, uygulanması kolay ve demokratik olması" gibi gerekçelerle 17 Şubat 1926 tarihinde İsviçre'den alınan Türk Medeni Kanunu kabul edilerek kadınlar yeni haklara sahip olmuştur. (Şenel, 2003: 85-86; Aydın, 2014: 16). Türk Medeni Kanunu ile çok kadınla evliliğe son verilmiş, ticari ve ekonomik hayat, meslek edinme, miras gibi benzeri konularda kadın ve erkek birbirine eşit sayılmıştır.

Türk kadınları 3 Nisan 1930 belediye (Belediye Kanunu, 1930: 8821-8841; Güvenç, 2018:115; Özer, 2013: 141), 26 Ekim 1933 tarihinde 2329'nolu kanunla muhtarlık-ihtiyar heyeti ve 5 Aralık 1934 tarihinde ise milletvekili seçme-seçilme hakkına sahip olmuşlardır (TBMM ZC: 1934). TBMM Teşkilat-ı Esasiye Kanunu çerçevesinde yapılan değişiklik kadınların siyasal haklarını elde etmesinin temelini oluşturmaktadır. (Aydın, 2014:16) Bu doğrultuda 1 Mart 1935 yılında yapılan seçimlerde 18 kadın milletvekilinin TBMM'ye girmesi kadınların haklı mücadelesinin bir tezahürü olmuştur (Güvenç, 2018: 115).

2. Türkiye Genelinde Yaşanan Coşkunun Adana Basınına Yansımaları

Avrupalı kadınlardan daha önce milletvekili seçebilme ve seçilebilme hakkına kavuşan Türk kadınının yaşadığı heyecan ve mutluluk, yurdun dört bir yanında kutlamalar yapılarak ifade edilirken Türk ve dünya kamuoyunda büyük bir yankı uyandırmıştır (Konan, 2011: 160-162; Erdem, 2015: 1272).

Adana basını yaşanan demokrasi şölenini "Kadınlar ve Saylav Seçimi", "Kadınlar Tarihi Günü Kadınlık Bayramı Olarak Kabul Etiler", "Kadınların Saylav Seçilmeleri Yurtta Sevinçle Kutlandı" şeklinde manşetlere yansıtırken; kadınlara siyasal haklarının verildiği günün her yıl "Kadınlık Bayramı" veya "Kadınlık Günü" olarak kutlanmasının kararlaştırıldığını manşetlerinde duyurmuştur (Kadınlar Tarihi Günü, 1934).

Türk Sözü gazetesi "Kadınlar Mebus Seçip, Mebus Olabilecekler", "Yeni Bir İleri Adım", "Türk Kadınları Mebus Seçmek ve Seçilmek Hakkını Kazanıyorlar" manşetleriyle duyurduğu haberinde mecliste yeni yasa ile kadınlara mebus seçme ve seçilme hakkının verileceği müjdesini kamuoyu ile paylaşmıştır (Kadınlar Mebus Seçip, 1934). Yeni Adana gazetesi, "Kadınlar da Mebus Olacak" manşetiyle bu kutlu günün önemi hakkında önemli bilgilendirmeler yaparak halkın coşkusuna ortak olmuştu (Kadınlar da Mebus,1934). Gazete "...bugün her şey bambaşkadır Kemal Paşa büyük

ve müthiş bir enerji sarfederek memleketin enerjisini büsbütün değiştirmiştir. Artık bugün Türk kadını ile garp Avrupası kadını arasında büyük bir fark kalmamıştır” şeklindeki yorumuyla Mustafa Kemal Paşa'nın bu yoldaki rolü ve önemine değinerek Türk kadınının Türkiye'nin aydınlık geleceği olacağına vurgu yapmıştır (Türk Kadını, 1934). Meclis başkanlığına memleketin her yanındaki kadın teşekkülleri tarafından yüzlerce telgraf gelmekte ve her birine ayrı ayrı cevaplar yazılmaktaydı. Yazılan cevapta Türk kadınlarının milletvekili seçme ve seçilmeleri için gösterilen teveccühe teşekkür edilmekte, onlara sonsuz güvenildiği belirtilmekteydi (Bütün Vilayet Kadınları, 1934).

Kayseri'deki kutlamalarda kadınlarının duygularına tercüman olan Türk Sözü gazetesinin verdiği bilgilere göre, Kayseri Cumhuriyet Meydanı'nda toplanan kadınlar söylevlerde bulunmuşlar; gece ise Halkevinde toplanarak Atatürk'e sevgi ve saygılarını sunmuşlardı. Öğretmen Memduha Fikret, şehir meclisi üyelerinin ve Maarif Müdürü'nün deyişleri de oldukça beğenilmişti. Benzer şekilde Aydın'da fırka ve Halkevi önünde toplanan kadınlar saylav seçiminde duydukları memnuniyeti ifade eden konuşmalar yapmışlardır. Toplantıda kadınlar adına Zahir Ethem kadınlara verilen haktan dolayı telyazısıyla saygılarını iletmiştir (Kayseri Kadınları, 1934). Aynı zamanda Safiye Mebrure, Şevki ile İhsan Hanım da güzel söylevlerle Türk kadınının eriştiği ulusal kalkınmanın değerini anlatmışlar, Atatürk'e ve büyüklere yolladıkları telgraflarla saygılarını sunmuşlardır (Aydın Bayanları Toplandı, 1934).

Sütunlara yansıyan habere göre Ankara kadınları bu kutlu gün vesilesiyle, Ankara Kız Lisesi öğretmenlerinin organizasyonu üzerine Halkevinde toplanmış; İsmet İnönü'nün eşi, Müveddet Özalp ve Afet Hanım toplantının amacını ve kadınların elde ettikleri hakkın önemini ifade eden konuşmalar yapmışlardı. Öte yandan günün anlam ve önemine binaen Atatürk, meclis ve Cumhuriyet Halk Fırkası (CHF)'na çekilen teşekkür telgraflarından bahsedilmiştir (Kadınlar Tarihi Günü, 1934).

Türk kadınının dünya kadınlarına örnek olması maksadıyla harekete geçen Ankara Kız Lisesi muallimleri ilk olarak Halkevinde toplanmış, akabinde meclise giderek Kazım Özalp'e duygularını ifade eden bir mektup sunmuşlardır (Kadınlar ve Saylav, 1934). Yeni Adana gazetesi İsmet İnönü'nün Büyük Millet Meclisi'nde Teşkilat-ı Esasiye Kanununun 11.maddesinin değiştirilmesi hakkındaki görüşmeler sırasında verdiği demece yer verirken burada Türk kadının tarihteki öneminden bahsedilmiş, Türk inkılabının kadına verdiği haklar değerlendirilmiştir (İsmet İnönü'nün Bir, 1934).

Yeni Adana Gazetesi “Büyük Kurultay Kadınların Teşekkürlerine Cevap Veriyor” başlıklı haberinde siyasal haklarını kazanan kadınların duygularına yer vererek tebrik etmiştir. Meclise kadınlar tarafından teşekkür telgrafları çekilirken meclis başkanı karşılık olarak “*Türk kadınlarının saylav seçmeleri ve seçilmeleri için onaylanan yasadan ötürü gösterdiğiniz bu canlı kalkınma güvençe karşılanmıştır. Kadınlarımızın ülke için her asili işi olduğu gibi bu en yüksek siyasal yargıyı da kolaylıkla onaracakları bayıktır”* diyerek Türk kadınlarına teveccühleri sunmuştu (Büyük Kurultay Kadınların, 1934).

CHF Genel Kâtibi Recep Peker, kadınların milletvekili seçimlerine girmesi ve oy kullanması için fırkaya yazılmalarının elzem olduğunu bildirerek Türk kadınının demokratikleşme sürecinde daha aktif olması gerektiğini şu sözlerle vurgulamıştır:

“İyi vasıflı kadın üyelerinin artması ile fırkamız hem şereflenecek hem de kuvvetlenecektir...Son belediye seçimine nispeten az kadın üye seçilmesi fırka merkezine çok üzüntü vermiştir. Biz kadınlara sözde bir seçim hakkı vermek için değil erkek arkadaşları gibi aslından yüksek olan Türk kadınına pek samimi olarak devlet idaresine iştirak ettirmek için bu yola girdi” (Bayanlarımız Cumhuriyet Halk, 1934; Bayanlarımızın Sayıtlavlığı, 1934).

Yeni Adana gazetesindeki bir başka haberde, Muğla Halkevinde konferans veren kadınlar sonsuz sevinç uyandırdığını ifade etmişler; Atatürk, İsmet İnönü, Kazım Özalp ve CHF'ye teşekkür telyazıları göndermişlerdir. İzmir kadınları Halkevinde toplanıp kendilerine verilen haktan ötürü şenlikler yaparken, Antep kadınları da Halkevinde toplanıp bayramlarını nutuklar söyleyerek kutlamış ve şükranlarını bildirmişlerdi (Muğla'da Konferans, 1934). Bolu'da Halkevinde bir araya gelen kadınlar bu mutlu günün anısına Atatürk'e telgraf çekerek saygılarını sunmuşlardır (Bolu Bayanları, 1934). Riyaseti Cumhur Umumi Kâtipliği'nden aktarılan bilgiye göre Atatürk, kadınların sayıtlav seçimi hakkını elde etmesinden dolayı gönderilen telgraflardan büyük mutluluk duymakta ve kadınlara siyasal alanda önemli işlere imza atacağını temenni etmekteydi (Atatürk'ün Tel Yazıları, 1934).

Gazetede çıkan bir başka haberde, 8 Aralık 1934 akşamı kadınlara verilen bu hak üzerine Kilis'in münevver bayanlarından yüz elli kişi CHF salonunda toplanıp coşkulu konuşmalar yaparak sevinçlerini ortaya koymuşlardı (Kilis Bayanları, 1934; Kilis'te Bayanlar, 1934). Bodrum kadınları benzer şekilde verilen hakkı kutlamak maksadıyla bir toplantı tertipleyip Atatürk başta olmak üzere devlet büyüklere saygılarını bildirmekteydiler (Bodrum'da Bayanlarımızın Sevinci, 1934). Gelen haberlere göre İzmir'de kadınların sevinçleri her geçen gün artmaktaydı. Kendilerine sayıtlav seçme ve seçilme hakkı veren Atatürk'e duydukları saygıdan CHF'ye üye yazılmaya başlamışlardı. (İzmir'den Sesler, 1934).

Türk Sözü gazetesine göre, Aydınli kadınlar fırka ve Halkevinde toplantı yaparak bu mutlu ve gururlu güne ortak olmuşlardı. Safiye Mebrure, Sevki ve İhsan Hanım Türk kadının değerini anlatan duygu yüklü konuşmalar yaparken Atatürk'e ve büyüklere telgraf göndermek suretiyle saygılarını bildirmişlerdi. Vali Fevzi Tokar de Halkevi salonunda kadınları tebrik ederek günün anısına bir konuşma yapmıştı (Aydın Bayanları Toplandı, 1934).

Aynı gazetenin bir başka nüshasında Ayvalık, Antalya, Balıkesir, Yozgat, Bafra, Edirne ve Denizli'deki kadınlar edindikleri siyasal haktan ötürü mutluluk içindedirler. Bu süreçte CHF'nin üye sayısının oldukça arttığından söz edilmeye başlanmıştır. Balıkesir'de vilayet içinde CHF'na yazılan bayanların sayısının on bine yakın olduğu bildirilirken, gelen haberlere göre fırkaya yürekten bağlılık gösteren büyük toplantılar düzenlenmekteydi. Denizli bayanları da fırkaya yazılmak için kuyruklar oluştururken benzer şekilde Erzurum ve Erzincan'da yoğun katılım olmaktadır (Yurdumuzda Sayıtlav Seçim, 1934).

Yeni Adana gazetesi, Antalya'daki Halkevi'nde kadınlı erkekli yapılan bir toplantıda *“...eski çağlarda ulus ve ülke işlerinden uzak hatta güneşe bile yüzünü göstermek önemi olmayan Türk*

kadınının acıklı durumu anlatıldıktan sonra şimdi her işte erkeklerle beraber çalışabilmek için kendilerine acilen yolda duraklamaksızın yürümeleri gerektiğini bildirmişlerdir” ifade ederek kadının en büyük haklarına kavuştuğunun önemini vurgulamıştır (Saylav Seçimine Başlanıyor, 1934). Urla’da yaşayan kadınlar da kazandıkları siyasal haktan ötürü İzmir Cumhuriyet Meydanı’nda kutlama yapmışlar; günün anısına Atatürk’ün annesinin kabrine giderek çelenk koymuşlardı. (Urla Kadınları, 1934).

Türk kadınına verilen milletvekili olma ve seçme hakkının Fransız kadınlarını çok etkilediğini basından takip etmek mümkündür. Türk Sözü gazetesinin “Türk Kadınlığı Siyasi Yükümü Fransız Kadınlarına Derin Bir İz Bıraktı” şeklinde neşrettiği haberine göre; Türk kadınının kazandığı saylav seçme ve seçilme hakkı Fransız kadınlarının oldukça ilgisini çekmişti. Bu süreçte Fransız kadınları büyükelçiliğe telefon ederek veya bizatihi giderek Türk kadınlarının sevinçlerine ortak olmuşlardı. Türk kadınlarının siyasal haklarını takdirle karşılayan Fransız kadınları; bunu kutlamak amacıyla büyükelçiliğe giderek iyi dileklerde bulunmuşlardı. Bunlar arasında Paris avukatlarından Madam Grimpere Bronsvick ve Uluslar Derneği yanında delege Madam Cillier bulunmaktadır. Büyükelçi Suad Türk Fransız kadınlarına elçilikte çay toplantısı düzenleyerek, Fransız kadınlarının sevincini pekiştirmişti. (Türk Kadınlığı, 1934). Yeni Adana gazetesi “Fransız Kadınları Türk Kadınlarına İmreniyorlar” başlıklı haberinde Fransız kadınlarının bu özel günde teveccühünü betimlemişti (Fransız Kadınları Türk, 1934).

Türk Sözü gazetesi, İsmet İnönü’nün Ankara Halkevi’nin yayın organı olan Ülkü mecmuasına “Türk Kadınlarının Siyasal Alana Girişi” başlığıyla verdiği ve Türk kadınının demokratik serencamını anlatan röportajını şu cümlelerle yayımlamıştır:

“Kadınlar yaşama didinmesine yürekten atıldılar, yalnız evde ve tarlada kalmayarak kentlerin dolaşık geçim bulacaklarına sokuldular. Okula ve fakültelerin göz dolduran köşelerine girdiler; yargıç, avukat, hekim kadınlar, baytar fakültesinde, mühendis okulunda yetişen kızlarımız görüldü. Yeni Türk toplumunda yaşayıpta gerek bilek gerek us ile başarılan bütün işlerde görgü kazanmış, sesi gür kadınlar gözünüzün önüne getirmelisiniz? Bu kadınların çevirdikleri ev barklardan düzgü ocak yetiştirdikleri çocuklardan ve erkli döl bulunur mu? Bu kadınlar ana olarak yuvalarımızın ve saylav olarak büyük yurdun koruyucusu ve bekçisi olacaklardır. Türk kadınının yurdun her köşesinde yüce saygı ile görünmesi için onun tarlada ve kendine biraz soluk alarak yaşaması için saylav seçilmesi gerek idi” (Türk Kadınlarının Siyasal, 1935).

“Türk Devrimi İçinde Kadın” isimli başmakalede Türk Sözü gazetesi, olgunlaşmakta bulunan büyük Türk inkılabında kadının sosyal kurum içinde taşıdığı ve başarmaya borçlu olduğu sorumluluklarını hatırlatmış; aynı zamanda Türk kadınına hakkını şu sözlerle teslim etmiştir:

“Bugün Türk kadını; polistir, hakimdir, Belediye azasıdır, avukattır, hükümet doktorudur...Ve nihayet Saylav da oluyor. Türk budunu bununla kıvanabilir...Türk kadınlığı çok eski çağlarda yine böyleydi. Son büyük Atatürk devrimi, Türk kadınlığının eski önemini ve onurlu yükümünü ona eskisinden daha türeli ve daha düzenli olarak geri veriyor. Kadınlığımız bunu böyle anlamaktadır. Atatürkizmin büyük ve değişmez kurallarından biri; Türk ulusunun yarısından çoğu olan kadınlarımızın erkeklerden ayrı ve sosyal kurum işlerinden uzak tutularak ulusun yarım bir varlığa indirilmemesidir” (Türk Devrimi içinde, 1935).

Türk Sözü gazetesinde yayımlanan bir başka makalede Mısır Kadınlar Birliği Başkanı; Kahire muhabirine Türk kadınlarının birçok doğu kadınlarına örnek olduğunu şu sözlerle ifade etmiştir:

“Ne mutludur ki Atatürk’ün sayesinde doğu tarafındaki kadınların başında yürüyen Türk kadınları, artık batı tarafındaki kadınları bile geçerek tekmil kadınlığa yol açıp göstermeye koyuldular. En eski çağlardan beri Türk kız kardeşlerine birçok bağlarla bitişik ve kardeşlikle sıkı sıkı bağı olan Mısır kadınları Türk Ulusal Kurultay’ın kadınlarına siyasal hakla bağlanmasını sonsuz sevinç ve övünçle karşıladılar. Türkiye’de erkeklerle kadınları arasında böylece kurulan yeni birlik çalışmasının bu birliğe daha kavuşmuş olmayan doğu ve batı ülkelerine bir model olacağına Mısır kadınları güvenle inanıyorlar. Bundan ötürü ki, Mısır Kadınlar Birliği erdemli Türk kadınlarını en sıcak duygularla kutluyorlar; bundandır ki Mısır Kadınlar Birliği Atatürk’e ve ulusal kurultayına bütün acunun saygılı hayranına kaynak olan bu asil kararlarından ötürü derin ve duygulu teşekkürlerini bildiriyorlar” (Mısır Kadınları Başkanı, 1935).

Aynı zamanda yaşanan coşku şiirlere yansımış, Türk Sözü gazetesinde şiirler yazan Zeki Anlarsal “Türk Kadınının Düğünü” ve “Seçim ve Kadınlarımız” başlıklı şiirlerinde Türk kadınlarını överek tebrik etmiş ve Atatürk’e şükranlarını bildirmiştir (Türk Kadınının Düğünü, 1934; Seçim ve Kadınlarımız, 1935). Netice itibarıyla kadınlara seçme ve seçilme hakkının verilmesi ve yapılan kutlamalar Adana basınında geniş yankı uyandırmıştır.

3. Adana’da Yaşanan Coşkunun Adana Basınına Yansımaları

Tarihi çok eski dönemlere dayanan, mücadelesiyle devlet yanlısı bir çizgi takip edip örnek olan Adana kamuoyu gelişmeleri yakından takip etmiştir. Türk Sözü gazetesi “Kadınlarımız Ulus Evinde Büyük Bir Toplantı Yaparak Aydınlar Söyleyecekler” şeklinde günün anlam ve önemini sütunlarına taşımış; Adana’daki bayanların ulus evindeki gösterilerine yer vermiştir. Haberde onaylanan yeni seçim yasasına göre Türk kadınlarına milletvekili seçimlerinde yer verildiği ve erkeklerle aralarında bir fark olmadığı için Adana’da bayanlar Atatürk’e ve kurultay başkanlığına teşekkür maksadıyla telyazısı göndermiş şükranlarını sunmuşlardı. Gazete ayrıca milletvekili seçimine katılacak kadınların sayısını belirlemek için yoklama yapılacağını da duyurmuştur (Kadınlarımız Ulus Evinde, 1934).

Seyhan Maarif Müdürü Yunus Kazım, yeni sayı seçiminde kadınlara önem verilmesinden ötürü “Seyhan Okutan Bayanları” adına Ankara Halkevi kadınlar toplantısı başkanlık divanına göndermiş olduğu telgrafta; Adana kadınlarının mutluluğunu vurgulamış, kadınların siyasal hayatta erkek eşleri yanında birlikte mücadele etmelerine yol açan bu yasadaki ötürü Ulu Önder Atatürk’e sonsuz bağlılıklarını ve şükranlarını bildirmiştir. Gazete devamla “Bilen Bilmeyene Öğretsin” manşetiyle duyurduğu haberinde sayı seçimi için kadın yurttaşların sayısının tespit çalışmalarının yapılacağını şu satırlarla kamuoyuyla paylaşmıştır:

“Sayı seçimi için şimdiye dek yalnız erkek yurttaşlarının sayısı bilinir ve öylece defterler düzenlenirdi. Kadınlarımızın da bu sayıya girmeleri gereklendi. Belediye, yeni doğandan en yaşlısına dek bütün kadınlarımızın sayısını öğrenmek için dün evlerin kapısını çaldırtmış ama ne yazık ki, bilgisizlik yüzünden bazı evler belediye çevirgenlerine kapılarını açmaktan çekinmişler. Bunda çekinecek, ürkecek bir şey yoktur. Belediyenin bu her kapiya başvurusu; yalnız çocuk, genç ve

ihhtiyar bütün dişi yurttaşların sayısını öğrenmek içindir. Görülen güçlükler yüzünden sayım, umulduğu gibi bir günde bitirilememiştir. Bugün ve belki yarın da bu sayma işi sürecektir. Bu yazımızı okuyanlar, yanlarında yörelerinde akli ermeyenler varsa onlara bu ulusal işi anlatmalıdırlar ki başlanan iş kolay ve erken başarsın” (Seyhan Okutan Bayanlarının, 1934). Gazetenin yazısından kadınların sayım esnasında toplum içine çıkmaya daha hazır olmadığı anlaşılmaktadır.

Türk Sözü gazetesi “Bayanlarımız Cumhuriyet Halk Fırkası’na Yazılmaya Başladılar” manşetiyle duyurduğu haberinde Adana’daki bayanların bu uğurlu yolda umulan düzeyde hız almaya başladıklarının müjdesini vermişti. Gazete şu sözlerle kamuoyunun duygularına tercüman olmuştur:

“Şimdiye dek bu işi yapmamış olan bayanlarımızın da artık bundan sonra bu gerekli hükmü gözden uzak tutmayacaklarına küşüm etmek istemiyoruz. Ulusun bütün işlerinde ve hükümlerinde erkekle kadın arasındaki ayırt seçiyi kaldıran büyük devrim partimizin önlü bayrağı altında bayanlarımızın yurt ulusu işlerinde erkekler gibi daha doğrusu erkeklerden de üstün bir varlık göstermelerini beklemek ve görmek bütün Fırkılı yurttaşlar da derin bir kıvanç yaratacaktır” (Bayanlarımız Cumhuriyet Halk, 1934; Bayanlarımızın Sayılavlığı, 1934).

“Kadınlarımız Fırkaya Giriyorlar” manşetiyle duyurulan bir haberde Ceyhan’da kadınların fırkaya girebilmek için adeta yarış yaptıkları ifade edilmiştir. Fırka Başkanı Abbas Ülkü, Fırka Nizamnamesi ve programı üzerine “Şimdiye dek ulusumuzun yarısı olan erkeklerin girdiği bu yüce çatı altında bundan sonra öteki yarımızın da sizlerin de bulunuşunuzla ikiniz bir el birliği yapacak ve Atatürk’ün hayal ettiği ölküye doğru hızla ilerleyeceğiz” diyerek kadınla erkeğin toplumsal birlikteliğine vurgu yapmıştır (Kadınlarımız, 1934).

Türk Sözü gazetesinde çıkan bir haberde Adana Belediye üyesi olan aynı zamanda bu kanun sonrası Adana’dan V. Dönem milletvekilli seçilen Esmâ Nayman, Adanalı kadınlar adına milletvekili seçme ve seçilme hakkının verilmesinden duydukları kıvançtan dolayı CHF Genel Sekreteri Recep Peker’e telgraf göndererek sevinçlerini ifade etmiş; Recep Peker ise “Kadının siyasal yükümü alması ulusal yüküm onurunu üstünleyecektir” diyerek Nayman’a karşılık vermiştir. (Recep Peker Esmâ, 1934). Benzer şekilde Adana Fırka Vilayet Başkanı Örgü Evren’in eşi Güzin Evren’e de temennilerde bulunmuştur (Recep Peker Güzin, 1934).

Aynı gazetenin bir başka heberinde Adana’da milletvekili seçimi için kadın erkek bütün yurttaşların sayımı işinin birkaç gün içinde bitirileceği ve sonrasında defterlerin hazırlanması işinin başlayacağı bildirilmiş; şubat ayının on beşine kadar milletvekili seçimi için tamamlanması gerekli bütün yükümlülükleri ifade edilmişti (Sayılav Seçimi, 1934).

1935 yılında yapılan seçimleri Adana basını yakından takip etmiş; seçim sonuçlarına ve Adana’daki yansımalarına yer vermeye başlamıştır. Türk Sözü gazetesinin haberine göre Adana’nın yüzde doksan altısından fazlası oy kullanmıştı ve Adana kamuoyu bununla gurur duymalıydı (Adana Yüzde Doksan, 1935). Yazar Sabri Gül “Son Seçimin Anlamı” başlıklı yazdığı bir baş makalede Adana halkının seçimlerdeki ilgisine şu sözlerle dikkat çekmişti:

“Adana ve Çukurova’da günlerce rey sandıkları başına koşması ve uygarlığın en ileride gelen rey hakkını kullanması hepimizin kıvançla göğsünü kabartsa yeridir...Şurada yapılan seçimde üst üste ortalama olarak yüz yurttaştan doksan altısının rey hakkını kullanmasında gösterdiği istek, Çukurovalıların uygarlık yolunda, buğum uygar tanıdığımız batı ulusları kadar ilerlemiş olduğunu gösteren en açık bir göstergedir. Bu iyi ve büyük anlamlı son; uygarlığın, siyasal olgunluğun ve ulusal amacın eşsiz örneğidir. Üç dört ay önce yapılan belediye seçiminde reyinin yüzde yetmiş altısını ve şimdi yüzde doksan altısını kullanan bir ulusun uygarlıkta, ulusal ve siyasal erginlikteki vardığı kerte çok büyük ve eşsizdir. Adanalıların saylav seçiminde vardığı bu eşsiz sondan belli başlı iki anlam çıkarmak gerektir; bunlardan biri ulusumuzun rey hakkını kullanmadaki olgunluğudur. Gözümüzün önünde canlanan ikinci anlam da ulusal bakımdan daha parlaktır: Çünkü Türk yurdunu kurtarma yolunda “ilk his teşebbüsü” bu güzel Adana’da doğan ve bugünkü cumhuriyetimizi kuran Atatürk’ün arkasında Adanalılar; kopmaz, dağılmaz erimez bir çelik topluluğu bulunuşunda duruyor” (Son Seçimin Anlamı, 1935).

Türk Sözü gazetesi “Yeni Saylav Namzedimiz” şeklinde manşetine taşıdığı bir haberde Adana vekil adayı Esmâ Nayman’a “*Esmâ Nayman kültürce yüklü, iyi bir ana yetişkin bir yurt çocuğudur*” demek suretiyle adından övgüyle söz edilmiştir. Gazetenin aktardığı bilgilere göre Esmâ Nayman tahsilini İstanbul’da yapmış; İngilizce, Fransızca ve Rumca’yı ana dili kadar iyi öğrenmiş ve bir müddet de İstanbul kız liselerinde öğretmenlik yapmıştır. Bütün bu özelliklerinin yanında iyi bir anne olduğunu hatırlatan gazete; annelik ve çocuk terbiyesi hakkında derin tetkik ve tecrübeleri olan Nayman’a memleket işlerinde de yorulmak bilmez bir çalışma temayüz ettiğini belirtmiştir. Ulusa faydalı olacağına inanan gazete kendisine üstün başarılar dilemiştir (Yeni Saylav Namzedimiz, 1935).

Netice itibariyle Türk milletinin çağdaş uygarlık seviyesinin üstüne çıkması için çaba sarfeden Atatürk, her fırsatta kadınların eğitim ve çalışma hayatında yer edinmelerini önemseyip toplumda hak ettiği değeri kazanması için birçok yenilikler yapmıştır. Devlet yanlısı bir çizgi takip eden Adana kamuoyu da yapılan yeniliklere sonsuz destek verdiği basın yayın organlarından çıkan haberlerden net olarak anlaşılmaktadır.

SONUÇ

Eski Türk toplumlarında ailenin temel direği olarak görülen kadınlar her alanda aktif bir rol oynayan saygın bireyler olarak görülmekte toplum ve aile içindeki saygınlığı önemle vurgulanmaktaydı. Zaman süreci içerisinde çeşitli sebeplere bağlı olarak kadının toplumsal rollerindeki azalma siyasal sürece de sirayet edince kadının statüsünün iyileştirilmesine yönelik adımlar atılmıştır. Özellikle Tanzimat ile başlayan batı kültürünün etkisi toplumun ayrılmaz bir parçası olan ve erkeklere nazaran geri planda duran kadınları etkilemiştir. Tanzimat Fermanı’nda kadınlara dair hükümlerin yer alması ve birtakım kısıtlamaların esnetilmesi toplumda kadınların daha görünür olmalarının önünü açarken II. Meşrutiyet’in ilanı ile birlikte kadınların toplumdaki yeri hususunda mühim gelişmeler yaşanmıştır. Bu süreçte kadın hakları konusunun tekrar gündeme getirilmesi tartışmaları da beraberinde getirmiştir. Siyasal alanda yer almak isteyen kadınlar, çeşitli basın yayın kuruluşlarında seslerini duyurmaya çalışmışlardır.

Siyasal alanda kadınların hak mücadelesi Kadınlar Halk Fırkası'nın kurucusu olan Nezihe Muhiddin başkanlığı aracılığıyla olmuş; kadınların Halk Fırkası'nın yaptığı çalışmalar ayrımcı olduğu düşünülerek beklenen ilerlemeyi sağlayamayınca Türkiye'nin en eski sivil toplum örgütlerinden biri olma özelliğine sahip Türk Kadınlar Birliği çatısı altında yeniden örgütlenmiştir. İlerleyen zamanlarda feminist bir karaktere bürünen günümüzde de varlığını devam ettiren Türk Kadınlar Birliği, İstanbul'da yapılan ara seçimde siyasal isteklerini gündeme getirirse de siyasi bir propaganda olarak adlandırabileceğimiz bu girişim yaşanan iç sorunlar nedeniyle beklenen ilgiyi görmemiştir.

19. yüzyılda başlayan ve Cumhuriyet döneminde devam eden gazete, dergi gibi yayımların sayısındaki artış okur-yazar oranını da etkilemiş; insanlar haklarını bu platformlarda dile getirmeye başlamışlardır. Bu bağlamda Adana'da çıkan Türk Sözü ve Yeni Adana gazeteleri kadınlara sağlanan seçme ve seçilme hakkını ileri bir adım olarak görüp toplum nezdinde sağlamlaştırılması ve kabulü rolünde önemli bir görev üstlenmişlerdir. Çıkan yayınlarda hakların kazanımının sadece kadın ve erkek arasında eşitliğin sağladığına inanılmamış aynı zamanda Türk kadını ile batı kadını arasında bir farkın olmadığı da vurgulanmıştır. Gazetelere yansıyan haberlere göre kadınlar yaşadıkları tarihi coşkuyu yurdun dört bir tarafında kutlamalar yaparak gösterirken; devlet büyüklerinden başta Atatürk olmak üzere İsmet İnönü, Kazım Özalp, Recep Peker'e şükran ve bağlılıklarını ifade etmişlerdir. Bu anlamda kadınların Atatürk'e duydukları saygı partiye katılımı tetiklemiş; Denizli, Erzurum, Erzincan gibi şehirlerde Cumhuriyet Halk Fırkasına üye olarak yazılmalarına vesile olmuştur.

Gazeteler sadece Adana'da değil aynı zamanında Kayseri, Aydın, Muğla, İzmir, Antep, Bolu, Kilis, Bodrum gibi şehirlerde de yaşanan coşkuya yer vermiştir. Buradaki kadınlar duydukları memnuniyeti dile getirirken milli kalkınmanın öneminden bahsetmişlerdir. Demokrasi adına yaşanan bu önemli gelişme Türkiye dışından ülkelerde de yankı bulmuştu. Örneğin Fransız kadınları Türk kadınlarının bu gururlu gününe ortak olmak için büyükelçiliğe giderek telgraflar göndermişlerdir.

Adana'da kadınların bu haklarına kavuştuktan sonraki ilk seçimlerde; belediye seçimlerine katılım oranı %76' iken, genel seçimlerde bu oran %96'ya çıkmıştır. İncelediğimiz gazeteler, gündemi takip ederek kadınların kazanımlarını desteklemiş, farkındalık yaratarak verilen hakların tabana yayılmasını sağlamışlardır. Atatürk'ün kadınlara yönelik uyguladığı politikalar Adana kamuoyunda büyük bir heyecan yaratırken; demokratikleşme anlamında büyük gelişmeleri beraberinde getirmiştir.

EXTENDED ABSTRACT

The press has an important place in informing and guiding the public opinion. Local press is the social spokesperson of the place where it is published. Newspapers are undoubtedly the most effective mass media in the formation and dissemination of local public opinion and democracy. Local newspapers, which reflect and bring social, social, economic and political developments to the agenda, constitute the memory of the region. Local newspapers, which embraced the reforms in the modernisation process after the establishment of the Republic, have fulfilled an important function in the formation and dissemination of social and democratic consciousness.

In the historical process, Adana has a rich political, social, economic, administrative and cultural history. The Adana press, which supported Mustafa Kemal Atatürk, the principles and values of the republic in the National Struggle and the developments that took place afterwards, has a deep-rooted history and has continued its publishing life in an active line.

Launched on 25 December 1918, Yeni Adana newspaper and Türk Sözü newspaper, which was founded on 1 January 1924 shortly after the proclamation of the Republic, have an important place in Adana's local press. The fact that Yeni Adana newspaper was the first newspaper to continue its publication life from the occupation period until the Republic period increases its importance. The founder of Yeni Adana newspaper was Ahmet Remzi Yüreğir and Damar Arıkoğlu, who took this responsibility for a short period. Published for 105 years, Yeni Adana newspaper ended its publication life by publishing its last issue in 2023 for various reasons. The newspaper Türk Sözü, on the other hand, became the voice of Adana public opinion in the developments and continued to be published until 1966 by protecting the republic and its achievements. The concessionaire of the newspaper was Ferit Celal Güven, one of the participants in the National Struggle.

These two distinguished newspapers of the Adana press closely followed the changes and transformations in Turkey after the establishment of the Republic. One of them was the granting of new political rights to women. The issue of the rights gained by Turkish women with the Republican regime became an important issue of current affairs in the Adana press.

Turkish women were able to acquire an identity outside of the home life only at the end of an arduous process. Women's efforts to exist in society gained momentum after the Balkan Wars. In the defeat after the war, women assumed important roles in both meeting the frontline equipment and raising national consciousness. World War I played an important role in the effectiveness of women in working life, thus paving the way for women to take an active role in society.

The history of women's rights started with the Declaration of the Rights of Man and Citizen, where human rights started to be discussed, and reached a universal dimension with various constitutional regulations. The Turkish woman, who draws her strength from her past, has gained the rights and achievements she deserved for a long time before many Western countries thanks to Mustafa Kemal Atatürk.

Under the leadership of Mustafa Kemal Atatürk, who stated in his speech in Izmir in 1923 that "It is necessary to believe that everything we see on the face of the earth is the work of women", women gained the right to elect and be elected as municipalities, mukhtars and deputies and proved that they are an integral part of society by getting rid of their shackles. The right of women was celebrated with public demonstrations of joy. Our women expressed how proud they were of the political rights granted to them by sending a telegram to Atatürk, the parliament, the prime minister and the minister of interior. The Turkish press reported that one of the greatest works of the revolution had been achieved with the law giving Turkish women a place in the political sphere, and that Turkish women were faithful and loyal to Atatürk and the National Assembly. Turkish women continued to fulfil their duties and missions after the establishment of the Republic. After the proclamation of the Republic, the foundations of social change and

transformation began to be laid in every field. Turkish women, who have made significant contributions to the establishment of the Turkish revolution, have made significant gains. As a result of the laws enacted, women in Turkey had the right to participate in municipal elections in 1930, to elect and be elected as headmen in villages in 1933 and to elect and be elected as deputies on 5 December 1934. These rights granted to Turkish women are one of the most important indicators of the value given to women by the republic led by Mustafa Kemal Atatürk. Turkish Women's Union and Turkish Hearths played an important role in these achievements of women.

The Turkish revolution, which was tried to be realised with the Republic under the leadership of Mustafa Kemal Atatürk, was closely followed both in Turkey and in the world. In this study, the reflections of the right to vote and be elected given to women in 1934 in the local Adana newspapers Türk Sözü and Yeni Adana were tried to be analysed. As a result of the examination of these newspapers, it was determined that many news were published about the recognition of women's right to vote and be elected. The Adana press closely followed the issue due to the granting of women's right to elect and be elected as MPs and the importance of this political right; Türk Sözü and Yeni Adana newspapers shared the joy of women living in Adana, Aydın, Muğla, Kilis, Adana, İzmir, Antep, Urla, Bolu, Bodrum, Kayseri and many other cities and featured the opinions of state leaders. Despite the difficult conditions of the period, the press endeavoured to share with the public the atmosphere, the happiness and excitement of women, the celebrations all over the country, and the opinions of high-level bureaucrats in Ankara in the form of official statements, articles and photographs. In this study, it has been tried to reveal how the right to vote and be elected as a member of parliament, which was a turning point for Turkish women, was reflected in Turkey through the eyes of the Adana press by adhering to the chronological process.

Çıkar Çatışması Bildirimi/ Conflict of Interest Statement:

Yazarlar, bu makalenin araştırılması, yazarlığı ve yayımlanmasına ilişkin herhangi bir potansiyel çıkar çatışması beyan etmemiştir. / The authors declared no potential conflict of interest regarding the research, authorship, and publication of this article.

Destek/Finansman Bilgileri/ Support Financing Information:

Yazarlar, bu makalenin araştırılması, yazarlığı ve yayımlanması için herhangi bir finansal destek almamıştır. / The authors have received no financial support for the research, authorship, and publication of this article.

Etik Kurul Kararı/ Ethics Committee Decision: Bu çalışma için etik kurula gerek yoktur/ No ethics committee is required for this study.

Yazar Katkı Oranı: / Author Contribution Rate: Yazarların katkı oranı eşittir. / The contribution rates of all authors are equal.

KAYNAKÇA

- Açıl, Okan. (2016). İlk Türk Devletlerinde Kadın Algısı ve Kadın Hakları. *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 2/3, 63-72.
- Adana Yüzde Doksan Altısından Fazla Oy Kullandı. (1935, 18 İkinci Kanun). *Türk Sözü*, s.1.
- Atatürk'ün Tel Yazıları (1934, İlk Kanun 12). *Yeni Adana*, s.1.
- Aydın Bayanları Toplandı. (1934, 16 Birinci Kanun). *Türk Sözü*, s.1.
- Aydın Bayanları Toplandı. (1934, Birinci Kanun 16). *Türk Sözü*, s.1.
- Aydın, M. (2014). Türkiye'nin ilk kadın milletvekillerinden Samsun milletvekili Meliha Ulaş. *History Studies International Journal of History*, 6(1), 15-25.
- Bayanlarımız Cumhuriyet Halk Fırkasına Yazılmaya Başladılar. (1934, Birinci Kanun 14). *Türk Sözü*, s.1.
- Bayanlarımızın Sayılabılığı. (1934, Birinci Kanun 14). *Türk Sözü*, s.1.
- Bodrum'da Bayanlarımızın Sevinci. (1934, Birinci Kanun 12). *Türk Sözü*, s.2.
- Bolu Bayanları. (1934, Birinci Kanun 11). *Türk Sözü*, s.1.
- Bozkır, G. (2000). Türk Kadın Birliği. *Çağdaş Türkiye Araştırma Dergisi*. 3(10), 99-115.
- Bütün Vilayet Kadınları Sonsuz Bir Sevinç İçindedirler. (1934, Birinci Kanun 10). *Türk Sözü*, s.3.
- Büyük Kurultay Kadınların Teşekkürlerini Cevap Veriyor. (1934, İlk Kanun 10). *Yeni Adana*, s.1.
- Doğru, D. (2023). Türkiye'de kadınların siyasal haklarını kazanması ve siyasal temsilde karşılaşılan sorunlar. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. 72/1, 247-293.
- Duran, H. (2018). Türk kadınına tarihi açıdan bakmak. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 22/2, 411-431.
- Erdem, A. R. (2015). Atatürk'ün kadına ve kadın eğitimine verdiği önem. 9, 1266-1277.
- Ersöz, F.G. (2020). Tanzimat ve Meşrutiyet döneminde kadın haklarına ilişkin basın odaklı genel değerlendirme. *Nosyon: Uluslararası Toplum ve Kültür Çalışmaları Dergisi*. Gürsoy Akça Özel Sayısı, 5, 225-234.
- Fransız Kadınları Türk Kadınlara İmreniyorlar. (1934, 26 İlk Kanun). *Yeni Adana*, s.1.
- Gökbalp, Z. (2018). Türkçülüğün esasları. (G. Ö. Çakır, Ed.).
- Göksel, B. (1998). Çağlar boyunca Türk kadını ve Atatürk. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*. XIV (41), 406-416.
- İsmet İnönü'nün Bir Aydıısı. (1934, İlk Kanun 9). *Yeni Adana*, s.1.
- İşat, C. (2006). *Türk Kadınlar Birliğinde devlet ve sınıf ilişkileri*. (Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi.
- İzmir'den Sesler. (1934, Birinci Kanun 12). *Türk Sözü*, s.1.
- Kaçar, A. (2020). Kadınlar Halk Fırkasından Türk Kadınlar Birliğine kadın hareketi ve basına yansımaları. (Yüksek Lisans Tezi). Uludağ Üniversitesi.
- Kadınlar da Mebus Olacaklar. (1934, İlk Kanun 5). *Yeni Adana*, s.1.
- Kadınlar Tarihi Günü Kadınlık Bayramı Olarak Kabul Etiler. (1934, İlk Kanun 9). *Yeni Adana*, s.1.
- Kadınlar ve Sayılab Seçimi. (1934, İlk Kanun 9). *Yeni Adana*, s.3.
- Kadınlarımız Ulus Evinde Büyük Bir Toplantı Yaparak Aydıışlar Söyleyecekler. (1934, Birinci Kanun 7). *Türk Sözü*, s.1.
- Kadınlarımız. (1934, Birinci Kanun 30). *Türk Sözü*, s.3.
- Kafesoğlu, İ. (1998). Türk milli kültürü. Ötüken Yayınları.

- Kartal, C. B. (2005). Türkiye’de kadınların siyasi haklarını kazanma süreci ve 1930 belediye seçimleri. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.
- Kartal, C. B. (2008). II. Meşrutiyet’in Cumhuriyet’e mirası: “Makbul Kadınlar”. İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, 38, 215-238.
- Kayseri Kadınları. (1934, Birinci Kanun 10). *Türk Sözü*, s.1-2.
- Kilis Bayanları. (1934, İlk Kanun 12). *Yeni Adana*, s.1.
- Kilis’te Kadınlar. (1934, Birinci Kanun 12). *Türk Sözü*, s.1.
- Konan, B. (2011). Türk kadınının siyasi hakları kazanma süreci. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. 60(1), 157-174.
- Kurnaz, Ş. (1991). Cumhuriyet öncesinde Türk kadını (1839-1923). T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları.
- Keçeci Kurt, Songül (2015), II. Meşrutiyet Dönemi Osmanlı Kadın Dergilerinde Aile ve Evlilik Algısı, Belleten, C: LXXIX, S:286, 1073-1098.
- Mısır Kadınları Başkanı Türk Kadınlarının Birçok Doğu Kadınlarına Örnek Olduğunu Söylüyor. (1935, 30 İkinci Kanun). *Türk Sözü*, s.1.
- Muğla’da Konferans ve Kadınlarımız. (1934, Birinci Kanun 10). *Türk Sözü*, s.3.
- Ögel, B. (1988). Türk kültürünün gelişme çağları. 1988.
- Özer, S. (2013). Kadına seçme ve seçilme hakkı verilmesinin Türk kamuoyundaki yankıları. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 29(85), 131-168.
- Recep Peker Esmâ Nayman’a İyi Bir Karşılık Verdi. (1934, Birinci Kanun 18). *Türk Sözü*, s.1.
- Recep Peker Güzin Evren’e de Karşılık Verdi. (1934, Birinci Kanun 19). *Türk Sözü*, s.1.
- Sarıkoyuncu, A. (1999). Türklerde kadın hakları üzerine bir değerlendirme. *Bilig* (8), 113-124.
- Saylav Seçimi. (1934, Birinci Kanun 12). *Türk Sözü*, s.1.
- Saylav Seçimine Başlanıyor. (1934, 24 Birinci Kanun). *Türk Sözü*, s.1.
- Seçim ve Kadınlarımız. (1935, 20 İkinci Kanun). *Türk Sözü*, s.1.
- Seyhan Okutan Bayanlarının Duyguları. (1934, Birinci Kanun 10). *Türk Sözü*, s.1.
- Son Seçimin Anlamı. (1935, 20 İkinci Kanun). *Türk Sözü*, s.1.
- Şenel, N. U. (2003). Türk batılılaşmasında Medeni Kanun’un önemi. *Atatürkçü Bakış*, 2(4), 73-92.
- TBMM ZC., D.IV, C.25, i.4, 12.İnikat (5.12.1934)
- TBMM ZC.,D.3, C.17, İ.3, 37.İnikat (20.3.1930)
- Tellioğlu, İ. (2016). İslam öncesi Türk toplumunda kadının konumu üzerine. *Ankara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*. 55, 209-224.
- Toprak, Z. (1994). Türkiye’de siyaset ve kadın: Kadınlar Halk Fırkası’ndan Arslulusal Kadınlar Birliği Kongresi’ne (1923-1935). *İstanbul Üniversitesi Kadın Araştırmaları Dergisi*. 2, 5-12.
- TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu), Milletvekili Genel Seçimleri 1923-2011, TBMM Albümü, Haziran 2012.
- Türk Devrimi İçinde Kadın. (1935, 31 İkinci Kanun). *Türk Sözü*, s.1.
- Türk Kadını. (1934, İlk Kanun 28). *Yeni Adana*, s.2.
- Türk Kadının Düşünü. (1934, 13 Birinci Kanun). *Türk Sözü*, s.1.
- Türk Kadınları Mebus Seçip Mebus Olabilecekler. (1934, Birinci Kanun 4). *Türk Sözü*, s.1.
- Türk Kadınlarının Siyasal Alana Girişi. (1935, 2 İkinci Kanun). *Türk Sözü*, s.1.
- Türk Kadınlığı, (1934, 26 Birinci Kanun). *Türk Sözü*, s.2.
- Urla Kadınları. (1934, 24 İlk Kanun). *Yeni Adana*, s.1.

Üğüttüren Güvenç, B. (2018). *Kırklareli'nde kadın hareketi*. (Doktora Tezi). Trakya Üniversitesi. Yeni Sayı Namzedimiz. (1935, 8 Şubat). *Türk Sözü*, s.1.

Yurdumuzda Sayı Seçim Kalkınmaları. (1934, 24 Birinci Kanun). *Türk Sözü*, s.1.

Zihniöglü, Y. (2003). *Kadınsız inkılap; Nezihe Muhiddin, Kadınlar Halk Fırkası, Kadın Birliği*. Metis Yayınları.

Şekil 1. Milletvekili Genel Seçimleri 1923-2011 TBMM Albümü

Kaynak: TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu), Haziran 2012, s.11